

Datasäädöksen syventävät keskustelut – teknologiateollisuuden yritysten näkemyksiä asetuksen toimeenpanoon

Teknologiateollisuus ry ja asianajotoimisto Krogerus järjestivät keväällä 2025 kolme keskustelutilaisuutta EU:n datasäädöksestä. Keskusteluihin osallistui Teknologiateollisuuden jäsenyritysten edustajia. Keskustelujen tarkoituksena oli tarkastella asetuksen käytännön vaikutuksia yrityksille ja nostaa esiin yritysten näkökulmasta tärkeimpiä huolia, kysymyksiä ja käytännön ongelmia asetuksen toimeenpanossa.

Tämä muistio kokoaa yhteen teknologiateollisuuden yritysten keskusteluissa esiin nousseita teemoja, kysymyksiä ja huolenaiheita. Tarkoituksena on antaa yleiskuva siitä, mitä yritysten on hyvä ottaa huomioon valmistautuessaan asetuksen soveltamiseen. Sisältö on laadittu erityisesti teknologiateollisuuden yritysten tarpeita ajatellen, ja siinä nostetaan esiin aihepiirit, joissa tarvitaan joko tarkempaa tulkintaa tai yhteisiä käytäntöjä.

1. Data-asetuksen tausta ja merkitys

Data-asetuksen tavoitteet liittyvät keskeisesti datan saatavuuden ja käytön mahdollistamiseen erityisesti verkkoon liitetyissä tuotteissa ja niihin liittyvissä palveluissa. Teknologiateollisuuden kontekstissa tämä tarkoittaa usein koneita, laitteita ja ohjelmistoja, jotka tuottavat merkittäviä määriä dataa sekä tuotantoprosesseista että käytöstä. Keskusteluissa nousi esiin, että monet yritykset ovat vasta alkuvaiheessa miettimässä, mitä kaikkea asetuksen soveltaminen heiltä edellyttää – ja että asetuksen laaja-alainen soveltamisala yllätti monet.

Yritykset tunnistivat, että kyse ei ole pelkästään sääntelyhaasteesta, vaan samalla mahdollisuudesta tarkastella omaa dataan liittyvää strategiaa. Asetus tuo esiin kysymyksiä siitä, miten datan keruu, hallinta, käyttö ja jakaminen organisoidaan – ja kuka mistäkin vastaa. Osalla yrityksistä on jo olemassa teknisiä ratkaisuja ja sopimuskäytäntöjä, mutta toisilla työ on vasta alussa. Keskusteluissa kävi ilmi, että useimmat organisaatiot näkevät tarpeellisen rakentaa sisäisen tiekartan, jossa vaiheistetaan eteneminen: ensin varmistetaan minimitaso vaatimusten täyttyminen ja vasta sen jälkeen aletaan tarkastella uusia mahdollisuuksia dataperustaiseen liiketoimintaan laajemmin.

Yritysten keskuudessa korostui toive siitä, että kansalliset viranomaiset ja toimialajärjestöt voisivat tarjota yhteisiä tulkintoja ja käytännön malleja, jotka tukevat erityisesti pk-yrityksiä ja rajapintayrityksiä sääntelyn soveltamisessa. Tulkintojen osalta tunnistettiin jo nyt, että monet asetuksen käsitteet – kuten datan haltija, käyttäjä tai liitännäispalvelu – jäävät monitulkintaisiksi erityisesti monikerroksisissa toimitusketjuissa, joissa datavirrat ja sopimusvastuut eivät ole suoraviivaisia.

2. Datan jakaminen ja käyttö

Keskusteluissa painottui erityisesti kysymys siitä, miten datan jakamiseen liittyvä velvoite konkretisoituu arjen tilanteissa. Useat yritykset nostivat esiin, että osa laitteista tarjoaa jo nyt käyttäjille suoraa pääsyä tiettyyn dataan, mutta ei kaikkeen. Esimerkiksi osa datasta on saatavilla käyttöliittymän kautta, kun taas osa kerätään palvelimille tai analytiikkajärjestelmiin. Tällöin jää epäselväksi, täytyvätkö suoran saatavuuden vaatimukset vai edellyttääkö tilanne silti pyyntöperusteisen pääsyn tarjoamista. Myös se, miten tulee toimia, jos osa datasta on jo käyttäjällä itsellään, mutta käyttäjä pyytää sen toimittamista kolmannelle osapuolelle, herätti runsaasti kysymyksiä.

Yritykset kertoivat pohtivansa myös, missä määrin ne voivat rajata jakamista, jos esimerkiksi kyseinen data sisältää osia, jotka on tuotettu omilla algoritmeilla tai joiden analytiikkaan liittyy liikesalaisuuksia. Keskusteluissa todettiin, että raakadata ei ole kaikissa tilanteissa neutraalia tai merkityksetöntä, vaan sen avulla voidaan epäsuorasti päätellä myös kilpailullisesti merkittäviä asioita esimerkiksi tuotteen toiminnasta tai käyttäjän käyttäytymisestä. Tämä korostaa tarvetta tehdä sisäisesti huolellinen analyysi siitä, mikä data katsotaan jakovelvoitteen piiriin kuuluvaksi ja mikä ei.

Useat osallistujat nostivat esiin, että asetuksen käytännön soveltaminen voi tuoda mukanaan tilanteita, joissa yrityksiltä odotetaan nopeaa reagointia pyyntöihin, mutta prosessit tai työkalut eivät ole vielä valmiina. Tällöin voi syntyä epäselvyyksiä esimerkiksi siitä, kuinka nopeasti data on toimitettava ja mitä poikkeuksia voidaan soveltaa, jos datan jakaminen edellyttäisi kohtuutonta vaivannäköä tai kustannuksia. Tähän liittyen toivottiin esimerkkejä siitä, miten muiden sääntelykokemusten, kuten PSD2:n tai GDPR:n, soveltamiskäytäntöjä voitaisiin hyödyntää mallina myös data-asetuksen osalta.

3. Sopimustekninen näkökulma

Sopimuksellinen näkökulma osoittautui keskusteluissa yhdeksi keskeisimmistä osa-alueista. Yritykset totesivat, että olemassa olevat sopimukset eivät tyypillisesti sisällä datan jakamiseen liittyviä ehtoja, ainakaan tavalla, joka olisi yhteensopiva data-asetuksen vaatimusten kanssa. Tämä koskee erityisesti vanhempia laitteita ja pitkäaikaisia palvelusopimuksia, joiden päivittäminen ei ole suoraviivaista.

Useissa keskusteluissa korostui tarve sisällyttää sopimuksiin vähintään yleiset linjaukset datan hallinnasta, käyttöoikeuksista, jakamisen ehdoista ja siitä, miten kolmansien osapuolten pyynnöt käsitellään. Lisäksi todettiin, että datan luovuttaminen kolmansille osapuolille edellyttää usein teknistä toteutusta, jota ei ole ennakoitu nykyisissä järjestelmissä tai rajapinnoissa. Tämä puolestaan nostaa esiin kysymyksen siitä, kuka kantaa vastuun mahdollisista investoinneista tai kustannuksista.

Komission asiantuntijaryhmän mallisopimusehtoja pidettiin tarpeettoman raskaina, sellaisenaan niiden lisäarvo on vähäinen. Asiat, joista valmistajan tulee sopia oman asemansa turvaamiseksi ovat 1) valmistajan oma oikeus käsitellä dataa, 2) keinot liikesalaisuuksien suojaamiseksi, 3) datan jakamatta jättäminen turvallisuusperustein ja 4) sopimukset datan vastaanottajan kanssa datasäädöksestä tai muusta lainsäädännöstä tulevasta datan jakamisen velvoitteen täyttämisestä FRAND-ehdoin.

Osallistujat toivoivat, että teknologiateollisuuden alalla saataisiin mahdollisimman pian käyttöön yhteisiä sopimusmalleja tai vähintään suosituksia, joiden avulla yritykset voisivat laatia yhtenäisiä ja kohtuullisia ehtoja asiakas- ja kumppanisopimuksiin. Samalla tuotiin esiin, että eri kokoisten ja eri kypsyydellä olevien yritysten tarpeet voivat poiketa toisistaan merkittävästi, ja siksi myös mallien tulisi olla modulaarisia ja skaalautuvia.

4. Liikesalaisuudet, GDPR ja muut erityiskysymykset

Keskusteluissa tuotiin esiin, että vaikka data-asetus ei syrjäytä muita sääntelyjä, sen kanssa risteävät esimerkiksi GDPR ja tuoteturvallisuutta tai vastuuta koskevat säädökset. Käytännössä yritykset joutuvat ottamaan huomioon tilanteet, joissa jakamista rajoittavat myös tietosuojavaatimukset tai sopimuskumppaneiden kanssa tehdyt liikesalaisuuksiin liittyvät sopimukset. Tämä asettaa vaatimuksia sopimukselliselle koordinaatiolle ja riskienhallinnalle.

Erityisesti huolta herätti tilanne, jossa datan jakaminen voisi johtaa siihen, että kilpaileva yritys pääsee hyödyntämään toisen osapuolen tarjoaman laitteen tuottamaa tietoa ilman vastiketta tai ilman, että sen seurauksia on ennakoitu. Tässä yhteydessä keskusteltiin mahdollisuudesta käyttää ns. baseline-tasoa, jossa yritys tarjoaa vain välttämättömimmän datan jakamisen asetuksen edellyttämällä tavalla, mutta ei laajempaa pääsyä tai jalostettua tietoa ilman erillistä sopimusta tai korvausta.

5. Uudet liiketoimintamahdollisuudet ja käytännön suosituksia

Moni yritys tunnisti, että asetuksen mukanaan tuoma läpinäkyvyys ja standardointi voivat luoda perustan uusille liiketoimintamalleille – mutta vain, jos perusasiat ovat kunnossa. Yritykset painottivat tarvetta rakentaa sisäinen hallintamalli datan hallintaan ja jakamiseen, jossa otetaan huomioon paitsi tekniset ja sopimukselliset reunaehdot myös liiketoiminnalliset tavoitteet. Toimintamallien ja sopimusten selkeyttäminen nähtiin myös keinona parantaa asiakas- ja kumppanuussuhteita sekä kasvattaa luottamusta datan käyttöön liittyvissä ratkaisuissa.

Osallistujat ehdottivat myös, että yritysten tulisi muodostaa sisäisiä monialaisia työryhmiä, joissa on mukana juridiikan, tuotekehityksen, IT:n ja liiketoiminnan edustajia. Näin voidaan varmistaa, että kaikki näkökulmat tulevat huomioiduksi jo suunnitteluvaiheessa, eikä sääntelyyn reagoida vasta siinä vaiheessa, kun ensimmäinen jakopyyntö saapuu. Parhaimmillaan data-asetus voi toimia katalyyttinä datavetoisempaan, asiakaslähtöisempään ja verkottuneempaan liiketoimintaan.

6. Yhteenveto

Datasäädöksen soveltaminen on pitkäkestoinen prosessi, joka edellyttää yrityksiltä paitsi sääntelyn tuntemusta myös strategista suunnittelua, sisäistä koordinoitua ja käytännön toteutuksen hallintaa. Keskusteluissa korostui, että vaikka alussa moni lähestyy aihetta varovaisesti ja defensiivisesti, pidemmällä aikavälillä asetus voi mahdollistaa uusia arvonluontitapoja ja yhteistyömalleja – kunhan pelisäännöt ja perusinfrastruktuuri on ensin kunnossa. Yhteinen ymmärrys, parhaiden käytäntöjen jakaminen sekä säännöllinen vuoropuhelu ovat keskeisiä, jotta asetuksen velvoitteet hoituvat järkevästi ja samalla avautuvat ovet innovatiiviseen, dataan pohjautuvaan liiketoimintaan.